

Kollegiaalsus meditsiinis, 24.01.2020

Kollegiaalsus meditsiinieetikas

Andres Soosaar

Tartu Ülikooli bio- ja siirdemeditsiini instituut

Algne intuitsioon

Eesti meditsiinieetikas näikse käes olevat kollegiaalsusest rääkimise aeg, loodetavasti oleme selleks nüüd ka piisavalt küpsed.

Arstidega väiksemates gruppides kohtumistel on juba viimased 15 aasta tulnud jutuks, et arstide omavahelised suhted võiksid olla paremad.

Eelmise aasta oktoobris peetud psühhiaatrite seltsi aastakonverentsi teemaks oli kollegiaalsus.

Meedikute tegevuse suhtevõrgustik

- Meediku-patsiendi suhe –tänapäeva meditsiinieetika põhifookus rõhuasetusega isikuautonoomial/nõusolekul
- Meedikute omavahelised suhted – üleminekuaeg omavaheliste suhete mitmekesisistumise tõttu
- Meedikute suhted kolmandate isikutega (alates patsiendi lähedastest kuni asutuse mänedžeride, tervishoiukorraldajate, ajakirjanike või poliitikuteni) – teenuseosutaja ja -vahendaja rolli sobitumine ühiskonnas domineerivate ideoloogiatega

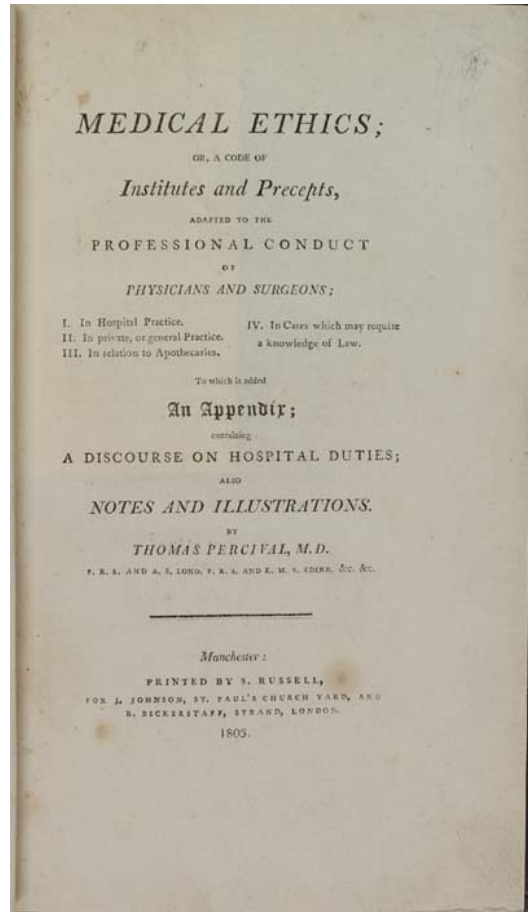
Põhimõisted

- Eestis on saanud tavaks saanud meedikute omavaheliste suhetega seonduvat nimetada **kollegiaalsuseks**.
- Ingliskeelses kultuuriruumis tähtsustatakse **professionaalsust** ja **professionaalset käitumist** (*professional conduct*), mille oluliseks aspektiks on meedikute tsunftisisese käitumise standardid.

Hippokratese vandest

... austada minule arstikunsti õpetanut nagu oma vanemaid, andes temale, kui ta raha peaks vajama, osa oma tulust ning pidades tema järglasi oma vendadega võrdseiks ning õpetada nendele, kui see nende soov peaks olema, seda kunsti tasuta ja lepinguta; lasta neid osa saada nõuandest ja õpetusest nagu lepingu allakirjutanud ja arstliku seaduse järele vande andnud õpilased, teistele aga õpetust mitte andes ...

Kaasaegse meditsiinieetika pioneer Thomas Percival arstide professionaalsest käitumisest

- Termini 'meditsiinieetika' esmakasutus
- Põhitähelepanu on arstide ja kirurgide tegevuse haiglasisesel reglementeerimisel
- Käsitlus on segu etiketist ja eetikast
- T. Percivali jälgedes luuakse USA Arstide Liidu (AMA) I eetikakoodeks 1848

WMA Genfi deklaratsioon kollegiaalsusest

- WMA Genfi deklaratsioon (GD) – üleilmne arstivanne alates 1948. aastast
- Kuni GD 2017. aasta versioonini oli seal seisukoht, et arsti kolleegid on tema vennad (alates 1948 a. versioonist) ja õed (alates 1994. a versioonist)
- GD 2017 – Minu õpetajad, kolleegid ja üliõpilased pälvivad minu asjakohase austuse ja tänu, mille nad on ära teeninud – *I WILL GIVE to my teachers, colleagues, and students the respect and gratitude that is their due*

WMA rahvusvaheline meditsiinieetika koodeks (2006) kollegiaalsusest 1

ARSTIDE ÜLDISED KOHUSTUSED

.....

- ARST PEAB oma patsientide ja kolleegidega suhtlema ausalt ning teavitama pädevaid ametiasutusi nendest arstidest, kes tegutsevad ebaeetiliselt või oskamatult või kes tegelevad pettusega.
- ARST PEAB austama oma patsientide, kolleegide ja teiste meditsiinitöötajate õigusi ja eelistusi.

WMA rahvusvaheline meditsiinieetika koodeks (2006) kollegiaalsusest 2

ARSTIDE KOHUSTUSED KOLLEEGIDE EES

ARST PEAB oma kolleegidega käituma nii, nagu ta soovib, et need temaga käituksid.

ARST EI TOHI kahjustada kolleegi arstipatsiendi suhet, et meelitada endale tema patsiente.

ARST PEAB suhtlema kolleegidega, kes on seotud sama patsiendi ravimisega, kui see osutub meditsiiniliselt vajalikuks. Sellise suhtlemise korral peab järgima patsiendi andmete konfidentsiaalsuse nõuet ning piirduma üksnes vajaliku teabega.

Eesti arstieetika koodeks kollegiaalsusest (2008) 1

- 1. Arst peab suhtuma oma õpetajatesse austuse ja tänuga.
- 2. Arst peab suhtuma kolleegidesse austuse ja lugupidamisega. Tuleb hoiduda ebakorrektselt käitumisest teise arsti suhtes ja alandavatest märkustest tema isiku, teadmiste, oskuste ning kutsetegevuse kohta.
- 3. Ebaselgetel juhtudel on arst kohustatud konsulteerima kolleegidega. Teine arst peab kolleegi nõustama oma parimate teadmiste ja oskuste kohaselt, tehes seda kas vahetult või elektrooniliste kanalite kaudu. Ka pärast konsultatsiooni saamist vastutab raviarst ikkagi täielikult tehtavate otsuste, ravi ja soovitude eest.

Eesti arstieetika koodeks kollegiaalsusest II

5. Arstliku tegevuse käigus tekkinud lahkarvamusi on arstid kohustatud **lahendama eelkõige omavahel**. Arst ei pöördu kolleegidega tekkinud lahkarvamuste lahendamiseks ajakirjanduse poole. Eetilised probleemid lahendatakse vastavalt Eesti Arstide Liidu põhikirjale.

6. **Arst ei tohi tähelepanuta jätta kolleegi tervislikust seisundist, erialase ettevalmistuse tasemest või muudest asjaoludest tingitud ebapädevust või ebaprofessionaalsust, kui see võib ohustada praeguste või tulevaste patsientide heaolu.** Sellisel juhul on iga arsti kohus sekkuda ja vestelda kolleegiga ning pakkuda oma abi. Kui sellest pole kasu, tuleb probleemist teavitada kolleegi administratiivset ülemust või Eesti Arstide Liidu eestseisust.

Eesti arstivanne (2009)

- Olles omandanud arstikutse, tänan oma õpetajaid.

.....

- **Suhtun oma kolleegidesse austusega ega keeldu abist, kui nad oma patsiente ravides minu poole pöörduvad.** Täiendan pidevalt oma teadmisi ja oskusi ning jagan neid oma kolleegidega. Hoian kõrgel arstikutse au nii patsientide kui kogu ühiskonna ees.

.....

Põhilised eetikaprintsiibid

- Hea tegemine eeskätt patsiendile, kuid ka kolleegile
- Austus inimese ning tema väärikuse ja enesemääramise suhtes
- Õiglus – inimest tuleb kohelda selle alusel, mida ta väärt on

Kollegiaalsust häirivad asjaolud – maailmavaatelised erinevused, rahafundamentalism ja konkurents.

TÜ Kliinikumi juhtimiskriis kollegiaalsuse vaatepunktist

- Meditsiinasutused on järjest vähem erilist tüüpi institutsioonid ning neid vormitakse järjest enam omandisuhetel põhineva organisatsioonide taksonoomia ja regulatsioonide järgi.
- Keerukas juhtimisskeem – vähemalt nõukogu, juhatuse, kliinikujuhataja, osakonnajuhataja tasemed, mille kõikides lülides osaleb ka arste. Koodeksite ideaalne kolleegide võrdsusel põhinev kollegiaalsus niisuguses koosluses hästi ei toimi.
- Erinevate arusaamade ja huvide massiivne pörkumine raskendab organisatsiooni autoregulatsioonil põhinevat sujuvat toimimist.